

ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Статтю присвячено виявленню ефективності формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування на основі розроблених компонентів та критеріїв. Проаналізовано теоретичні підходи до трактування формування загальної та професійної культури фахівця, виокремлено компетентнісну основу конкурентоздатності майбутнього фахівця як здатність здійснювати певну діяльність у конкретних умовах. Педагогічна діагностика сформованості професійної культури ґрунтувалася на методах теоретичного аналізу педагогічних підходів до визначення критеріїв та показників професійної культури.

Перевірено доцільність розкладання цілісного педагогічного явища формування професійної культури на компоненти, які є складниками професійної культури: організаційно-цільовий, мотиваційно-ціннісний, професійно-культурологічний. Встановлено критерії сформованості визначених компонентів та запропоновано їх рівні, з яких випливають відповідні показники. Аргументовано, що організаційно-цільовий, ціннісно-мотиваційний та культурологічний компоненти у структурі конкурентоздатності майбутнього фахівця сфери обслуговування функціонально визначають характер розвитку досліджуваного феномену, оскільки формують систему стійких особистісних якостей, які відповідають суспільним нормам, забезпечують успішне виконання діяльності, детермінують професійні мотиви становлення особистості як свідомого громадянина держави.

З'ясовано рівні готовності учасників навчально-виховного процесу до організації формування професійної культури в умовах закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування: низький, середній та високий. Визначилася думка респондентів щодо шляхів формування професійної культури, для з'ясування доцільності внесення змін в організацію навчально-виховного процесу закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування з метою підвищення рівня професійної культури.

Визначено, що складовими процесу формування професійної культури фахівців сфери обслуговування виступають такі параметри: готовність учня, готовність вчителя, заходи щодо формування професійної культури фахівця.

Розглянуто мотиваційні та педагогічні умови формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування, що враховують забезпечення готовності викладачів та інженерно-педагогічних працівників до формування професійної культури; забезпечення готовності учнів до прийняття засад, правил та прийомів вияву професійної культури; формування професійно-культурологічної компетентності учнів на основі виявлених особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування та визначення її культурологічної складової в контексті соціального та навчального середовища сучасного суспільства.

Сформульовано висновки та зроблено пропозиції щодо покращення якості дидактичного та методичного супроводу вивчення гуманітарних дисциплін, акцентовано на важливості застосування у навчальному процесі інноваційних методів і форм навчання, систематичному підвищенні кваліфікації інженерно-педагогічних працівників, діагностиці рівня професійної культури учнів та визначення готовності до формування у них професійної культури, наступності формування елементів професійної культури впродовж усього періоду навчання у закладах професійно-технічної освіти сфери обслуговування.

***Ключові слова:** професійна культура, педагогічний експеримент, компоненти, критерії та параметри сформованості професійної культури, рівні сформованості компонентів професійної культури.*

Постановка проблеми. В умовах переорієнтації суспільства на духовні цінності зростає значущість культурологічного компонента освіти. У зв'язку з цим, актуальності набуває проблема формування професійної культури учнівської молоді, зокрема розробка теоретичних і методичних засад загальнокультурного і професійного розвитку особистості майбутнього фахівця. У системі професійної підготовки фахівців спостерігаються значні відмінності в культурному компо-

ненті її змісту для фахівців різних професій, що коливаються від достатньо вагомого значення культури до майже невідчутної його ролі. Основою визначення змісту професійної освіти фахівця будь-якої галузі є модель його професійної діяльності, поведінки. Одним із елементів цієї моделі виступає професійна культура. Все частіше ринок формує замовлення на фахівців, які не лише досконало володіють своїм фахом, а й є носіями низки конкретних якостей, серед яких чільне місце

посідають творчість, ініціативність, наполегливість, лідерство тощо.

У цьому контексті залишаються нерозв'язаними суперечності між соціальними вимогами до професійної культури робітника і реальним її рівнем у випускників закладів професійно-технічної освіти; необхідністю передачі молоді емоційно-ціннісного досвіду та недостатньою мотивацією учнів вищих професійних училищ до сприйняття професійної культури через перевантаження учнів принципами споживацтва порівняно з творчими установками відносно життя і культури; інтегративним характером професійної культури та фрагментарністю її формування у навчально-виховному процесі закладів професійно-технічної освіти; об'єктивною необхідністю формування професійної культури фахівців сфери обслуговування і недостатньою підготовкою викладачів до цієї діяльності; потребами та реальним рівнем науково-методичного забезпечення формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-педагогічній літературі відображена низка питань щодо формування загальної та професійної культури фахівця (Г. Балл [1], С. Гончаренко [2], П. Гуревич [3], І. Зязюн [4]), професійної культури учнів професійно-технічних навчальних закладів (О. Траверсе [5], В. Орлов [6]). Досліджувалися питання професійної етики майстра виробничого навчання (О. Кривошеєва [7]), професійно-педагогічної культури майбутнього наставника (Т. Сидоренко [8], Т. Ткаченко [9]), моральної культури учнів профтехучилищ, зорієнтованих на народні традиції (Н. Заячківська [10]) тощо. Окреслені суперечності та вивчення стану теорії і практики роблеми вимагають зміни підходів до підготовки фахівців сфери обслуговування, що і зумовило вибір теми запропонованої статті.

Мета статті – виявити ефективність формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування на основі розроблених компонентів та критеріїв.

Виклад основного матеріалу. Як зазначив відомий український педагог С. Гончаренко: «Педагогічний експеримент – загальнонауковий метод пізнання, який дає можливість одержати нові знання про причинно-наслідкові відношення між педагогічними факторами, умовами, процесами за рахунок планомірного маніпулювання одним або кількома дійсними (факторами) і реєстрації відповідних змін у поведінці об'єкта чи системи, які вивчаються».

Педагогічна практика все більше спирається на наукові знання, тобто дані, здобуті компетентними людьми, які застосовують спеціальні прилади, наукові методи пізнання. Одержання науко-

вої інформації пов'язано з розв'язанням не лише теоретичних і логічних задач, а й емпіричних.

Експеримент – один зі спеціальних методів наукового пізнання в педагогіці. З його допомогою виявляються, старанно вивчаються і точно описуються факти, пов'язані з об'єктами вивчення» [2, с. 174].

Під час експерименту було перевірено доцільність розкладання цілісного педагогічного явища формування професійної культури на компоненти, які є складниками професійної культури: організаційно-цільовий, мотиваційно-ціннісний, професійно-культурологічний. Вони формуються у процесі професійного навчання, тому під час експерименту вивчалися способи організації навчально-пізнавального процесу учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування.

Педагогічна діагностика сформованості професійної культури ґрунтувалася на методах теоретичного аналізу педагогічних підходів до визначення критеріїв та показників професійної культури. Формування професійної культури спирається на критерії формування кожного з компонентів.

На основі її 3-компонентної структури запропоновано такі критерії сформованості професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування:

1) критерій сформованості організаційно-цільового компонента (досліджувалися знання універсальних композиційних закономірностей і виражальних засобів, знання про культуру на міждисциплінарному рівні; обізнаність із її функціями і змістом; уміння здійснювати культурологічний аналіз ситуацій тощо);

2) критерій сформованості мотиваційно-ціннісного компонента (досліджувалася здатність адекватно сприймати професійні ситуації, відчувати особливості ситуації; бачити позитивне в дійсності; володіти культурою спілкування тощо);

3) критерій сформованості професійно-культурологічного компонента (досліджувалися вміння створювати позитивні ситуації в різних видах професійної діяльності).

Разом із тим, критерії сформованості професійної культури можна трактувати набагато ширше, що також досліджувалося у процесі експерименту.

Важливим етапом дослідження було обґрунтування рівнів сформованості компонентів на основі встановлених критеріїв.

Критерії сформованості двох перших компонентів (допоміжних): організаційно-цільового та мотиваційно-ціннісного визначалися за принципом: «сформовано» – «не сформовано», причому критерії сформованості кожного з компонентів були заздалегідь передбачені:

1) обсягом культурологічних знань педагога, умінням створити відповідні педагогічні ситуації, оцінити загалом культурологічний рівень учня;

2) наявністю мотивації освоєння культурологічних знань учня, умінням дати об'єктивну аксіологічну та культурологічну оцінку об'єкта чи ситуації (життєвій, ЗМІ, навчальній, професійній тощо.)

Критерій сформованості третього, професійно-культурологічного, компонента передбачає три рівні: низький рівень – елементарна зовнішня професійна культура; середній рівень – нормальна для конкретного суспільства зовнішня професійна культура з елементами внутрішньої; високий рівень – висока зовнішня і внутрішня культура професіонала.

Таким чином, виокремлено три рівні сформованості професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування, з яких впливають такі показники:

1. Для низького рівня професійної культури характерне слабе усвідомлення професійного обов'язку і значення майбутньої професійної діяльності; чітко виявляється суто меркантильна мотивація професійної діяльності; знання основ професійної культури слабкі; важко налагоджуються стосунки із клієнтами, колегами, адміністрацією, і як наслідок цього, – часті конфлікти; слабе володіння мовленнєвим етикетом, невміння вести ділову бесіду, переговори, ділове листування тощо; надмірна самовпевненість; нехтування вимогами професійної етики, відсутність бажання підвищити власний рівень професійної етики.

2. Середній рівень показує усвідомлення значення своєї професійної діяльності. Однак, уявлення про професійний обов'язок недостатнє; спостерігається переважання професійно-ціннісних та меркантильних мотивів; знання основ професійної культури достатні для здійснення професійної діяльності; наявне уміння дотримуватися вимог професійної етики у стандартних ситуаціях професійного спілкування, але у нестандартних ситуаціях часто спостерігається розгубленість; стосунки із колегами, клієнтами, адміністрацією налагоджені на належному рівні; відчуються труднощі у володінні формулами мовленнєвого етикету, проте знання норм етикету в цілому хороше; присутнє прагнення підвищити власний рівень професійної етики.

3. Високий рівень оволодіння професійною культурою передбачає усвідомлення значимості своєї професії та відповідальності за наслідки своєї діяльності, бажання працювати не лише задля власного добробуту, але й на благо суспільства; міцні знання основ професійної культури; свідоме дотримання норм професійної культури у процесі професійної діяльності; вміння ефективно будувати свої стосунки із клієнтами, колегами, адміністрацією; вміння користуватися мовленнє-

вим етикетом, вести ділову бесіду та телефонну розмову, ділове листування тощо; дотримуватися вимог етикету, бажання підвищити рівень професійної культури.

У процесі констатувального експерименту з'ясувалися рівні готовності учасників навчально-виховного процесу до організації формування професійної культури в умовах закладів професійно-технічної освіти.

Як зазначено вище, на цьому етапі проводилися роботи із визначення рівня професійної культури, з'ясування необхідності формування професійної культури, визначення можливостей впливу на цей процес. З цією метою учасникам експериментальної роботи було запропоновано пройти анонімне анкетування, результати якого наводяться нижче.

Для визначення необхідності формування професійної культури фахівця сфери обслуговування респондентам було поставлене запитання: «Наскільки важливим, на Вашу думку, є формування професійної культури фахівців сфери обслуговування?

- а) не важливим (1 бал);
- б) швидше не важливим, ніж важливим (2 бали);
- в) швидше важливим, ніж ні (3 бали);
- г) важливим (4 бали);
- д) принципово важливим (5 балів)».

Порівняльний аналіз свідчить про те, що незважаючи на низьку оцінку учнями важливості формування професійної культури, вони підсвідомо розуміють важливість цього компонента у структурі фахівця сфери обслуговування. Щодо випускників, тут очевидним є розуміння важливості формування професійної культури, оскільки з відповідними проблемами вони зустрічаються у повсякденній практиці надання послуг під час виконання своїх службових обов'язків. Слід також зазначити, що певний відсоток інженерно-педагогічних працівників поставили культурний компонент чи не на остатнє місце у структурі фахівця сфери обслуговування. Це доводить необхідність роботи не тільки з учнями, а й з викладацьким складом щодо підняття розуміння професійно-культурологічного компонента.

Наступним питанням анкети намагалися визначити думку респондентів щодо шляхів формування професійної культури, щоб визначити доцільність внесення змін в організацію навчально-виховного процесу з метою підвищення рівня професійної культури. Під час аналізу результатів виявилось, що значна частина учнів (33%) і більшість педагогів (53%) схиляються до думки, що культурологічний компонент професійної культури фахівця сфери обслуговування цілком прийнятно формувати під час навчально-виховного процесу у закладах професійно-технічної освіти. Деяко іншою виявилася думка випускників (41%) і

роботодавців (38%), які стверджують про доцільність забезпечення готовності до сприйняття культурних цінностей. Водночас самі учні і педагоги недооцінюють цей фактор (відповідно лише 24% і 18%). Знайшли підтримку 15% учнів, 19% педагогів, 21% випускників і 17% роботодавців положення щодо підняття рівня самоосвіти. Важливе місце у формуванні професійної культури виховним позаурочним заходам віддають учні (18%). Найменшу підтримку отримали факультативні заняття (10% учнів, 4% педагогів, 5% випускників і 7% роботодавців). Це зрозуміло, адже у проведенні цих занять часто не зацікавлені ані викладачі (робота на громадських засадах, без оплати), ані учні (додаткове навантаження у позаурочний час). З низьким рівнем впливу на формування професійної культури шляхом виховних позаурочних заходів погодилося близько 15% опитаних (узагальнені результати наведено у таблиці 1).

Таблиця 1
Розподіл респондентів за шляхами впливу на формування професійної культури у навчальному закладі (у відсотках)

№	Шлях впливу	Учні	Педагоги	Випускники	Роботодавці
1	Навчально-виховний процес у закладах професійно-технічної освіти	33	53	22	26
2	Виховні позаурочні заходи	18	6	11	12
3	Організація факультативних занять	10	4	5	7
4	Підняття рівня самоосвіти	15	19	21	17
5	Забезпечення готовності до сприйняття культурних цінностей	24	18	41	38

Паралельно було визначено перспективи покращення рівня цієї готовності. Причому важливо було почути думку як безпосередніх учасників навчального процесу, так і осіб, зацікавлених у високому рівні професійної культури фахівців сфери обслуговування. З цієї метою пропонувалося таке запитання: «Чи можна покращити рівень цієї готовності?»

а) ні, оскільки існує багато чинників впливу (1 бал);

б) швидше ні, ніж так (2 бали);

в) швидше так, ніж ні (3 бали);

г) так, але це потребує певних зусиль (4 бали);

д) можна і це не важко реалізувати (5 балів)».

Цікаво, що учні вважають себе готовими до процесів формування професійної культури практично на 50%, у той час як викладачі виокремлюють лише близько 30% таких учнів. Це засвідчує той факт, що існує завищена самооцінка куль-

турного рівня, яка з часом переростає у низький реальний рівень професійної культури фахівця на момент закінчення навчального закладу. Майже 75% вчителів вважають себе готовими до роботи з підвищення рівня професійної культури своїх вихованців, тоді як учні вважають, що лише половина викладачів можуть вважатися готовими до такого виду діяльності. В якості додаткових аргументів учні наводили недостатньо високий культурний рівень окремих викладачів, ставлення до учнів, стереотипи у їх роботі. Водночас 72% учнів і 67% вчителів вважають, що рівень готовності можна покращити, незважаючи на наявність об'єктивних та суб'єктивних чинників. Виходячи з наведеного аналізу відповідей на питання, зазначаємо необхідність відповідної роботи щодо формування організаційно-цільового і мотиваційно-ціннісного критеріїв формування професійної культури фахівців сфери обслуговування.

Складовими процесу формування професійної культури фахівців сфери обслуговування виступають такі параметри: готовність учня, готовність вчителя, заходи щодо формування професійної культури фахівця.

Таким чином, вивчення сучасного стану процесу формування професійної культури у закладах професійно-технічної освіти сфери обслуговування за допомогою анкетування та бесід з учнями, інженерно-педагогічними працівниками, працедавцями та випускниками, аналіз Державних стандартів дозволили сформулювати такі висновки:

1. Традиційна система викладання циклу гуманітарних дисциплін у закладах професійно-технічної освіти не повною мірою сприяє формуванню та підвищенню рівня професійної культури відповідно до запитів суспільної думки.

2. Реальною можливістю підвищення рівня професійної культури під час навчання у закладах професійно-технічної освіти сфері обслуговування є:

– покращення якості дидактичного та методичного супроводу вивчення гуманітарних дисциплін (відсутні сучасні засоби навчання на заняттях гуманітарного циклу, які б дозволили переглянути музейні експонати, експозиції виставок, матеріали на електронних носіях у вигляді фільмів та презентацій, які поширюються значними темпами);

– внесення змін у систему викладання гуманітарних дисциплін із метою підвищення якості й актуальності навчального матеріалу, професійного і практичного його скерування, врахування світоглядних аспектів;

– наступність елементів професійної культури впродовж усього періоду навчання (цикл гуманітарних дисциплін вивчається на перших курсах, а потім його немає, тому необхідно елементи культурологічних знань інтегрувати у професійну під-

Таблиця 2

**Сформованість професійної культури учнів ВПУ сфери обслуговування
(на базі зважених коефіцієнтів кваліметричної моделі)**

№	Компонент професійної культури	Вага компонента	Низький	Середній	Високий	Сума
			32,5	52,1	15,4	
1	<i>організаційно-цільовий</i>	0,30	9,73	15,60	4,61	29,95
			46,90	44,40	8,70	100,00
2	<i>ціннісно-мотиваційний</i>	0,37	17,45	16,52	3,24	37,20
			53,10	39,20	7,70	100,00
3	<i>професійно-культурологічний</i>	0,33	17,44	12,88	2,53	32,85
			44,62	45,00	10,38	100,00

готовку, проходження виробничої практики, виконання випускних кваліфікаційних робіт);

– застосування у навчальному процесі інноваційних методів і форм навчання (зокрема роботу у групах, виконання проектів, розробку презентацій тощо);

– систематичне підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників;

– діагностика рівня професійної культури учнів та визначення готовності до формування у них професійної культури.

Таким чином, засвідчено, що серед учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування лише 7,7% можуть претендувати в майбутньому на отримання робочого місця, адже сформованості саме цього компонента професійної культури приділяється найбільша увага працеводців. Понад половина учнів (53,1%), приходячи у стіни закладів професійно-технічної освіти, мають низький рівень теоретико-культурологічних знань, не уявляють кваліфікаційних вимог до фахівця, не володіють комунікативною культурою, не розуміють суті професійної культури, не вміють працювати над власним розвитком.

Визначимо загальний рівень сформованості професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування шляхом зважених коефіцієнтів кваліметричної моделі на підставі визначених критеріїв

$$\text{ПКМС F (x)} = 0,2995 \text{ ОЦК} + 0,3720 \text{ МЦК} + 0,3285 \text{ ПКК}$$

Результати дослідної роботи під час констатувальної складової експерименту практично відображають одну тенденцію – низький рівень сформованості професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування.

Висновки і пропозиції. Виявлено, що система підготовки і перепідготовки інженерно-педагогічних працівників не забезпечує належної готовності до здійснення ефективної навчально-пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на формування професійної культури, оскільки не формує налаштованості на інноваційні форми і методи організації такої роботи, не сприяє засвоєнню знань, роз-

витку необхідних для цього професійних якостей. Зафіксовано також низький рівень готовності учнів до сприйняття теоретико-культурологічних знань, які є основою формування професійної культури майбутнього фахівця.

Аналіз результатів дослідження дав змогу зробити висновок, що значна частина учасників навчально-виховного процесу у закладах професійно-технічної освіти сфери обслуговування (учні та інженерно-педагогічні працівники) відчують труднощі, пов'язані з організацією діяльності учнів щодо формування професійної культури майбутнього фахівця сфери обслуговування. Як свідчать результати експерименту, виникла гостра необхідність удосконалення професійної підготовки учнів закладів професійно-технічної освіти у контексті формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування та розробки умов та шляхів їх реалізації. Тому до подальших напрямів дослідження варто віднести побудову відповідної моделі та перевірку її ефективності на практиці.

Список використаної літератури:

1. Балл О.Г. Гуманізація загальної і професійної освіти: спеціальна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* : монографія / І.А. Зязюн. Київ : ВІПОЛ, 2000. С. 134–157.
2. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
3. Гуревич П. С. Філософські ракурси культури. Москва: Изд-во Омега-Л, 2009. – 427 с.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. Черкаси : ЧНУ, 2008. 608 с.
5. Траверсе О. О. Професійна культура як інтегративний чинник фахової підготовки і виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Педагогіка і психологія професійної освіти : результати досліджень і перспективи* : зб. наук. праць / за редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. Київ : НТУ «ХПІ», 2003. С. 238–243.

6. Орлов В. Професійна культура учня ПТУ. *Професійно-технічна освіта*. 1999. № 2 (4). С. 12–14.
7. Кривошеєва О. І. Формування професійної етики майстрів виробничого навчання в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2007. 20 с.
8. Сидоренко Т. Д. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя у процесі навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Кривий Ріг, 2002. 20 с.
9. Ткаченко Т. В. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Харків, 2000. 22 с.
10. Заячківська Н. М. Формування моральної культури учнів профтехучилищ на народних традиціях : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 1995. 24 с.

Ruziak T. Diagnostics of the effectiveness of the professional culture of students of vocational schools of service sphere

The article is devoted to revealing of efficiency of professional culture of students of establishments of vocational-technical education on the basis of developed components and criteria. Theoretical approaches to interpretation of education of general and professional culture of specialist are analyzed, the basis of competence of future specialist competitiveness as ability to carry out certain activities in Specific conditions. Pedagogical diagnostics of formation of professional culture was based on methods of theoretical analysis of pedagogical approaches to definition of criteria and indicators of professional culture.

The expediency of decomposition of integral pedagogical phenomenon of formation of professional culture on components constituting professional culture is checked: organizational-purposeful, motivational-axiological, Professional-cultural and cultubological. The criteria for formation of certain components are set and the levels from which the corresponding indices derive are suggested. It is submitted that organizational-purposeful, motivational-axiological and cultubological components in the structure of competitiveness of the future service specialists determine the nature of development of the investigated phenomena, Because they form a system of stable personal qualities that meet social norms, ensure the successful performance of activities determined by professional motives for the formation of personality as a conscious citizen state.

The level of readiness of participants of educational process to organize formation of professional culture in sphere of vocational-educational establishments is determined: low, average and high. The opinion of respondents on ways of formation of a professional culture, on expediency of amendment in organization of educational process of vocational and technical educational institutions for increase of service level with the purpose of increase Professional culture.

It is determined that components of professional culture of service specialists are the following parameters: readiness of pupil, readiness of teacher, measures on formation of professional culture of specialist.

Motivational and pedagogical conditions of formation of professional culture of pupils of vocational and technical education in service sphere are considered, taking into account readiness of teachers and engineering workers to form Professional culture; Ensuring students ' readiness to perceive principles, rules and methods of manifestation of professional culture; Formation of professional and cultulogological competences of pupils on the basis of the revealed peculiarities of professional training of future specialists of service sphere and definition of its cultulogological constituents in context Social and educational environment of modern society.

The conclusions and proposals were formulated with the aim of improving the quality of didactic and methodical support for the study of humanitarian disciplines, emphasizing the importance of the application of innovative methods and forms of education in the educational process, systematic Training of engineering-pedagogical personnel, diagnostics of level of professional culture of pupils and readiness to formation of their professional culture, continuity of formation of elements of professional culture during a period of training In vocational and technical educational institutions in the service sector.

Key words: Professional culture, pedagogical experiment, components, criteria and parameters of professional culture, level of formation of components of professional culture.